Afghanistan Digital Library

adl0652

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (http://afghanistandl.nyu.edu/). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser. When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 1 of 48

بسم الله الرحمن الرحیم

تعلیم د بیلوالی د کارو د حاکمانو د تولو د مامورینو د

تمهید توتیه

پخوا له دی نه له پاره د اجراء کول د کارو
د دولت او آسان والی د کارو د استیدونکو د افغانستان
داسی شان قانونونه او نظامنامی موجود نه وی چه
سره له هغو سره تر او رفتار کیدلی - هر یو له مامورینو
کاردارانو خپل په خواهش خپل او په اټکل سره پر یو
طور چه همیشه به رعیت پریشان او کارونه د استیدونکو

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 2 of 48

دَ وطن به معطلّ او په خلل وه، اجراء دخپلو خلمشو
به ئی کوله چه کارونه دِ دولت به هیڅ کله په یوه قاعده
سره نه اجراء کیدلی، زیاد اختلافونه به پیښیدل-
بلکه بعض کاردارانو به د بل کاردار په کار باندی منګلی
لږولی، له دیر واله دکارنه به اصلی کارونه د دوی
بیرته پاتی کیدل- او څینو به په سبب دِ نشت والی د
قاعدو د نظامنامی خپل کارونه به ئی مهمل او مجمل وبیکار
پرینبودل او رعیت به په ښای دعرض او خلاصول د حاجتو
خپلو باندی نه پوهیدل مدام به دری په دری او سرګردان وه

لیاره دِ لری کول او پورته کولو ددی پیچیدګی و ډیرو
او آسانول دکار د رعیت په هر ښاخ دِ کارکښو تشکیلونه د
کاردارانو او روسا، بیانول د نظامنامو او د قانونو شول
چه هر یو دکاردارانو خپل کارونه سره له قاعدو د نظامنامه
په اندازه دِ واك خپل سره وکړی او ښای د رد تلل دکانو
د رعیّت معلوم وی- مګر لا بد پوهیدلو دِ بعضی کاردا

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 3 of 48

اونا بلدی دِ خلقو تول کارونه سم له قانونو سره چه اینبو دلی شوی دی په خپل ځای کښی نه کوی، وښه عمل پری نه کیږی - او ډیر کارداران په هغه پخوانی عادت او خوی خپل سره تړا و کار کوی - لکه چه نائب الحکومګان او حاکمان په جُزوی او کُلّی کارو د ښاخ د حربیّه، خارجیّه، عدلیّه، حسابیّه، کوتوالی، او دِ نورښاخو کښی وقتونه ښِنګِ او له خپلو ډیرکار و څخه بیرته، او نور کارداران هم بیکار پاته کیږی - بنا په دا بانلدی کارونه د کاردارانو چه دوی پوری تعلّق لری، او ځای دورتلل د حاجتو د خلقو دِ لاندِی روښانه بیان او بیلیږی چه هرڅوك په خپل ګا بوّه، او سم له نظامنامو د دولت سَرَه اجراء د کارو خپل وکړی :-

عامی قاعدی

(۱) :- نائب الحکومګان او حاکمان اول کښی عرض او داد د پخپل

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 4 of 48

اخلی، بعضی کارونه چی له سمو لوله نظامنامو
قانونی سره په اتکل اجرا کوی، او ځنی حکم
د اجرا په نوم د ادارو ورکوی، او ځای دوو تلو
د هغه کار لکه شرعیه محکمی، دفتر،
کوتوالی او نورو دائروته له پاره د خلاصولو
لیږی. - په حقیقت کښی هغه چه پخپله اجراء
کوی خلاف دی له نظامنامونه او هغه چه پخپله
ملاحظی نه حکمونه د اجرا کولو د آئروته لیږی سبب
- نقصان د وقت دِ دوی او سرگردانی د خلقو دے.
پس له دی نائب الحکومکان او حاکمان بهی په
هغه کارو چه تعلق تر دائرو پوری لری هیڅ کله به
نقصان د وقت نه کوی! - تمام کارونه اول اوس مې
بی له حکنامی د نائب الحکومکان او د حاکمانو په خپلو
دائروته ورزی! له هغه ځای نه سم له نظاموسره
دِ دولت اجرا کیږی. - او تر هغه پوری چه

خلق په ځای د کارو خپلو کښې بلا نه بویږی. په نیت د
ښوونه دلار او د ځای د دورانو د هغه کار هر یو له
نائب الحکومگانو و حاکمانو نه یو لوست سړی د باندې
له دباره د حکومتی شخه دِ مقرر کړی! څو هر غاته اداره
د کار د هغه ور روښئی چه خلق هغې دائری ته ورذی
او اجرا د کار خپل کړی.

(۲):- مستوفیان او اعلی سررشته داران او مأمورین د
مالیئی او عدلیئی او کوتوالی او نورو سناخونه د دا
پخوا له دی نه په هر جزوی کار کښې حکمنامه د نائب الحکومگان
او د حاکمانو به ئی غوښتله او خلق به ئی پریشان او سر
گردان کول. په رښتیا سره قاعده د نظامنامو
دِ دولت په ښناخ دِ هرځ اداره کښې پوره سند او دستاوین
دی. په اجرا د کارو کښې برابر ایښود لو قانونو سره هیڅ
حاجت بیلی حکمنامی ته نشته پس له دی کارداران عرض
او داد دِ خلقو په کارو کښې چه د دوی تر د اثره پوری

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 6 of 48

ترلی دی ، پمبی بی له حکمنامی د نائب الحکومګانو اود حاکمانو په بشر شان سره اوری او اجرا دکار او د حاجتو د دوی تعمله قانونو او له نظامنامو د دولت سره بی له ځنډه اوسرګردانی په اندازه دِ والک خپل د وکړی! او په هغه نقرو کښ چه د دوی تر والک ځنه پورته وی یا په نظامنامو کښ د هغی فقری د پاره قاعده نوی جوړه شوی په وقتو دکار خپل کښ به ئی حضور د نائب الحکومه ته وړاندی کوی، پس له اجازی غوښتنی نه ئی اجراکوي که چیری که کار د نائب الحکومه له اختیار ونه پورته وی او له نورو قاعدو د نظامیاله سره نه برابریږی، هغه وزارت ته چه دا کار ورپوری تعلق لری په دستخط د نائب الحکومه سره به ئی لیکی وروستنه له اجازه غوښتلو له وزارت نه به ئی کوی.

(۳):- که د کار دارانو له لوری په اجراکولو د کاو د رعیت کښ ځنډ و معطلی، او دوی لوه بی سببه سرګردانی پیښه

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 7 of 48

شي یا دوی سره خلاف له قاعدو د نظامنامو
د دولت نه کار او رفتار وشی - سم له (۴) قاعد
سره رعیّت حق د عرض او د داد غوښتنه لری، او
په معلومه وقتو کښ د عرض د حال خپل و نائب
الحکومه ته وکړی، نائب الحکومه د سم له قانونی
نظامنامو سره بازخواست د بد رفتاوی د کاردارا[نو]
کوی!

(۴): اوّله او دویمه قاعد د لپاره د معلومول دِ واک او د اختیارا[تو]
اوبیلول د کاردارانو جوړه شوی دی، او نه ویل کیږ[ي]
چه دا معلومول د اختیاراتو او بیلوالی د کاردارو سلسله
دي تعلّق د نائب المحکومه او د حاکمانو د ه له هغه کا[ر]
سره چه نورو کاردارانو پوری تعلّق لری - بلکه نائب
الحکومه په حقیقت کښ رئیس او سرکوده او آمر د ټولو
ادارو د یو ولایت دی چه کرد کارداران د ده تر نظر
لاندی خپل کار نه کوی، او نائب الحکومه همیشه

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 8 of 48

دِ دوی سلوك او رفتار ساتی، نګرانی او کتنه
کوی - او اداره د شعبو تہلی شوی د ولایت او
اجراء د کارو به داسی کوی چه ورسته راشی:-
الف:- له یاره د اجرا د کارو او لیدلو د هغه فقرو چه
د مامورینو له واك نه پورته وی، په هر هفته
یا دوه خو کښ په قرار دِ تقسیم و وقتو، نائب الحکومه
به وقت معلوموی، چه هر یو له مامورینو کارداران
ځنې په همغه ورځ د کارخیل کښ نائب الحکومه ته
راحاضر شی، نائب الحکومه به په اندازه د واك
خپل سمه او برابر له نظامنامی سره کارونه اجرا
کوی - او که بعض مامورین لپاره دِ اجراء کولو د
کم ضروری کار بی له وقته د کارخیل نیدل د
نائب الحکومه وغواړی، پس له اجازی کارخیل
حضور د نائب الحکومه ته وړاندی کولای شی
ب:- نائب الحکومه به تل د مامورینو د کذوان په پیته

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 9 of 48

او ښکاره ساتنه او کتنه کوي - زیاد په دا
باندي په ورځو د هوی هفتی کښی یوه ورځ
ترمنځ چه هفته کښی دری ورځی شی په
ورځ کښی یو ساعت پس له دری بجي د
ماخپښين به هغه عرض او داد د رعیت
آووی چه لربانکن رانئ حاموروینو اوله اجراد هغو کارو
چه خلاف د نظامنامو د دولت د قانون بانی شوی وی
اودوی غور رسی غواړی .

(۵) :- نائب الحکومه او حاکمان به په وقتو د حاضری
کښی تل په کارو د دولت باندی مشغول وی -
په خصوصی کارو د خپل شان وقتونه تیره ولی
نه شی ، او هیڅ یو له غټهان ، معتبرینو څخه بعض
له پاره د لیدلو دری په وقت د کار کولو حق
د ننوتلو نه لری - هر کله که بعض غټهان ، معتبر
سړی خاص لیدل د نائب الحکومه او حاکمانو

غواړي، غیر له وقته د کار ځنډ د صبا ابا خپل ماتحتانو ته اجازه
د ماتحتو ګوله خواځای د دوی او روستي له اجا
غوښتلو ملاقات او دیدن کولای سی زیاد
پر هغه بانډی په هفته کښ چه یوه ورځ یا
نیمه ورځ به ورځو د چارشنبه کښ لپاره د
ملاقات او مجلس د نائب الحکومه او حاکمانو
تعیین او معاومیاوری ــ په ځای د حکومتي
کښ ملاقات او مجلس د هغو کیدلی شي. که چیري
بوله وعده له ضروري کاروي په کارت د ملاقات
بیو دوه کونو معذ) کښ نوم او کمفیت د کار خپل د
والکي. او نائب الحکومه ته د وقت د کار کښ وا توګ
که نائب الحکومه لیدلو د هغه [illegible] او کاروی
ضروري وګڼي، خپل حضور ته ئي غواړي. او الا
بل وقت کښ به وعده ورکړي په هغه وقت د
وعدې کښ ملاقات د نائب الحکومه پیدا کولی شي

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 11 of 48

مخصوصې قاعدې د شعبې

(د حربيه شعبه)

(۱):- ځوا له دې نه په شعبه وشاخ د ننه نی خدمتو
د حربيه کښې ځنې نائب الحکومګان او حاکمان لاس
به ئې وهل او مداخلت به ئې کول - له دې جهته په
مخ د منصبداران د نظامي او حاکمانو جګړه او شو
به راتله پس له دې نه نائب الحکومه او حاکم په د
ننه خدمتو د نظامي کښې هیڅ حق د لاس وهلو
او مداخلت نه لري - قومندانان او نظامي منصبداران
به د ننه نی وظیفو د نظامي چه دوی پورې تعلق
لري، سم له نظامنامې سره د ننه نی خدمتو د نظام
بر کار کوي.

(۲):- ځنې له نظامي منصبدارانو په هسې ډول کښې بې ځایه
مداخلت کول چه له نظامي وظیفې به وتلي وه ...

فیصلی رخلاصی؛ او آخستل دحقو د نظامی او د ملکی
او باز خواست کول د "قباحت" - پس له دی نه که
یو له نظامیانو څخه وتلی د نظامی وظیفو خپلو نه چا
سره د حقوقو د عمومی لو د له، یا ئی "قباحت"، یا "جنحه"،
یا "جنایت" وکړی، یا په خلاف د قاعدو د نظامنامو
د "پولیس" رفتار وکړی - تل سم له نظامنامی د "جزای
عمومی" تابع د ملکی محکمو او قانونو د پولیس دی!
(۳)؛ چیرته چی تعینیه به معلومول د سرحد داو کله د نائب الحکومه او د
د حاکمانو له خوا، او کله به د نظامی منصبدارانو له خوا کیدل له دی
جهته همیشه به د نظامی منصبدارانو او د ملکی کاردارانو په منځ کښی
اختلافات پیښیدل - پس له دی معلومول د
سرحد داو د لوی قوماندان د نظامی له خوا کیږی -
ترل د کار، لیږل او آخستل د خط، اجراآت
او کارو د ساتنی د سرحد، سیاسی خبر او
ریپوټونه د سرحدی، نائب الحکومه او حاکمانو

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 13 of 48

پوری تعلق لری- هغه وقت چه بد رفتاری او چې له قانونه څخه کندوان له سرحددار څخه ولید شي، په موجب د رسیدلو د خبر به لیکلو د نائب الحکومه او حاکمانو، لښکری قوماندانان به په تلیوار د سرحددار په بدل لایق مناسب سړی سره بدل لری ·

(٤):- د دیز لښکری منصبدارانو لپاره د حصولولو د حقو د رعیت - له جملې د لښکری سپاهیانو، محصل مقرّره دل او دافقرو چې په ده له قاعدی څخه، پس له دی خلاصول د دعوو، حصولول د حقو بالکل لښکری سپاهیانو پوری تعلق نه لری، تو دی پوری چه خلاصول د دعوو او حاصلول د حقو د لښکری نفرو هم محکمو د عدلیه پوری تعلق لری، چه محکمو د عدلیه تر بدوو رزی، په زور او قوّه د عدلیّه سره به خپل حقوته غواړی ·

(۵):- لیاره د حاضره ول د غیر حاضرانو د لښکر به،
د نظامی منصبدارانو له خوا محصل مقرریدل
له محصلانو له خوا به قریه دار، همسایه، او قریبا
د سپاهیانو ته ضرر او زحمت رسیده، پس له
دی له خوا د قوماندانانو د لښکری قطعو محلی
حاکمانو ته د خبر ورکاوه کیږی، او حاکمان بواسطه
د قریه داران او علاقه دارانو نظامی غیر حاضران
د تولوی، او نظامی منصبدارانو د هغی علاقی ته
د سپاری- چه دا منصبداران ئی ځای د نوکرے
قطعی د لښکری د دوی ته ولیږی.

(۶):- **پخوا له دی نه**، بیلوالی او تقسیم د کارو د ملکی
کاردارانو او د لښکری خدمتونه په ښه شان
سره نه وه شوی، د پیر خدمتونه چه له وظیفو
د لښکری څخه به نه وه، د لښکری په غاړه
ئی ایښودل- په دا وقت کښی چه ولیشل د کارو

شوی دی، عمومي امنیت، ساتنه او محافظت
د ښهر، په غاړه د قطعو د پولیس او د کوتوالۍ اېښوده
شوی. چه لښکرې د ملکي په خدمتو تعلق نه کړې
که په یو وقت کښې توت د قطعو د پولیس او د کوتوالې
ساتنه د ښهر او عمومي امنیت لره کافي او بسنه
نه شي، لپاره د پورته کړلو د ننه خللو یا د
دفع کولو د باندې حملو کومک د لښکرې ضرو
ولوېږي، سم له (۸۸) قاعدې د تشکیلات
اساسي نظامنامې په قرار د حکمنامه د نائب الحکومه
او اعلی حاکمانو لښکري قطعې، معاونت او کو
د پولیس د کوتوالۍ او دفع د دښمنانو او د معاندینو
به کوي، او پس له لرې کولو د هغې پېښې به
حکم د نائب الحکومه او د حاکمانو به خپلو
قطعو ته ورکوي.

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 16 of 48

د خارجه شعبه

د دیوکارونه د خارجه په واسطه د مکتوب نویسو
د نائب الحکومه اجراء کیدل، مامور د خارجه
چه په همدغه کاربه مقرر وه، ورکار او نا خبره
پاتی کیده- پس له دی مکتوب نویس د نائب الحکومه
بالکل په خارجه کاروکښ، دخل او غرض نه شی
کولی- تول کارونه د خارجه، په واسطه د
مامور خارجه، د نائب الحکومه تر حکم لاندے
اجرا کیږی- په دی تفصیل سره :-
(۱) :- تول د لیکلو کارونه د خارجی شعبی، چه نائب
الحکومه ئی په اندازه د اختیار و خپل سره،
قونسلو او بهرته لیکی- یا له وزارت خارجه سره
مخابره او جواب وسوال کوی، وظیفه د مامور
خارجه دی .

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 17 of 48

(۲):- معلومول د وقت د ملاقات او لیده د قونسلو، او
د خارجه رسمی میلمنو پیدا کول د ضروریاتو د هغو،
په واسطه د مأمور د خارجه سره کیږی .

(۳):- سرحدی معاملی چه له شعبه د خارجه څخه
پیښی شی - او نور خارجی معاملی ټولی په واسطه
د مأمور د خارجه سره خلاصیږی .

(۴):- د خارجه مامور هیڅ کار بی له حکمه او قبلولو د
نائب الحکومه په مرکز او په ښهر کښی نه شی
اجراء کولی .

د داخلیه شعبه

اداره د نفوس:-

پخواه له دیښه د نفوس په کار کښی یوه درسته ،
قاعده موجوده نه وه هیشه به بی له قانون او ترتیبه پناسم
دیجی ، په قرار د حکمنامه د هر مامور حواله د نفوس کیلک اوس
اوس په باب د کار د نفوس کښی پوره نظامنامه پیدا
شوی - چه هدایت او بهبود نه د لیکلو د نفوس او تحصیلو
د نفوس ، اندازه او وال د مامورینو به هغی کښی روښانه
بیان شوی دی - او سم له هغی نظامنامی سره شاید د کار ورو
د نفوس د هر ولایت ، مدیریت د نفوس د هغه ولایت
دی چه مدیر د نفوس به په اندازه د اختیارو خپل سم له
نظامنامی سره اجرا د کار و خپل مشکوری بوسیله په داهم
شمایری چه مدیریت د نفوس عمومی ته ضرور شی پیر قلو

او د ستخط د نائب الحکومه سره به اطلاع او خبر ور کوی

(اداره د نقلیه)

څنګه چه دی اداره د نقلیې د کمند و د نظامی او ملکی بوه اداره وه، چه مدام به د نظامی منصبدارانو او د ملکی کاردارانو په منځ کښی جګړه پیښېدله - اوس شعبه د نقلیه د نظامی شاقته تر لښکری قومانданانو پوری متعلقه او تړله شوه - او شعبه د ملکیه بیله تر نائب الحکومګانو او حاکمانو پوری وتړله شوه!

کټه او باجبری د لښکری کمندو په واسطه د لښکری قومانданانو، برابرول د خوا کښ او پیدا کول د ضروریاتو د هغه له اداره د لوازمات حربیه څخه کیږی او مامور د نقلیه د ملکی د نائب الحکومه او د حاکمانو تر نظر لاندی به خپله وظیفه په ځای او ځای متوند کوی! سوړشته و برابرول د خوراکه - او پوره کول د ضروریاتو د دوی په قبلولو د نائب الحکومه

او د حاکمانو په واسطه د مستوفیانو او اعلی سررشته
دارانو سره کیدله شی - یعنی گتنه او باخبری د
ملکی مال مواشی، نائب الحکومگان او حاکمانو پورې
تعلّق لری، او کار د حساب د هغه مستوفیانو او سررشته
دارانو پوری تعلّق لری!

-﴿ادارهٔ د معابر﴾-

څوک له دینه د سرك کار او لاره جوړول د یاوړې
اداره پوری تړلی وه، **اوس** وزارت داخلیه پوری
وتړله شوه - د ولایتو مامور د معابر، د نائب الحکومه تر
کتنی لاندی انتظام او سررشته د سرکو او لجراءد
کار، پر اندازه د واك خپل سره کولای شی - برسیره
په دا پاندی له نائب الحکومه نه هدایت او سررشته اخلی.

دعدلیّه تشعبه

(۱) ــ څوک چه د ولسوالۍ د نائب الحکومه او حاکمانو په ډېرو کلو
په کارو د عدلیّه کښې بوځي چنل وقتونه تېره ول
آخر به ئې مُدّعي او مدعی علیه محکمو د
عدلیّه ته لېږل ـ په دې صورت کښې د دوی
وقت نقصان او بې ځایه تېرېده، او خلق به بې
له سرګردانۍ څخه ځای د دعوې خپل ته وتلل
پس له دې د خلق، لپاره د خلاصولو د دعوو
خپل، برابر د محکمو د عدلیّه ته ورزي ـ او که
بعضې سړي په ځوانۍ خوی او عادة خپل سره
لپاره د عرض و داد د حقدارۍ نائب الحکومکان
او حاکمانو ته ورشي، یو کس لوستي د نائب الحکومکانو
او حاکمانو له خوا د باندې له دې باره د حکومتي نه
مقرر ده چه دا نفریوته راهنمائي وکړي او محکمو

د عدلیې ته یې ولیږي.

(۲):- چه خوا له دي نه په شرعیه محکمو کښې تر ولکا دونه
د دعوو محض تر یوې محکمې پورې تعلق درلود چه
خلاف اصول دیوې نفري کار په سبب د نه فرصت
وړ ویلای او په تیریدلو د ډیر ملاقات سره نه کیداو
او رعیت به زیات سرګردان وه — اوس د یو سے
محکمې جوړې شویدې - او کارونه د محکمو تقسیم
شویدې لپاره ددې چه محکمې د عدلیه په تلیو ادارو
سره دعوې د رعیت خلاصې کړي او هر یو محکمو ته
سم له نظامنامې سره په اندازه د اختیارو خپل دعوې
فیصله کړي.

وګټې به لپاره د حاصلو د حقو د عدلیه محکمو
ته محصل مقرریده، پس له دې په عدلیه
محکموکښې خاص دعوې فیصله کیږي یعني
له محکمې نه بالکل په جلا بانډې محصل نه مقرریږي

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 23 of 48

حقوقي فیصلې چه په محکموکښې خلاصیږي مدعی ته
سپارلې کیږي. که مدعی علیه تندهی نه کوله او حق ئې
نه ورکولو. په نائب الحکومکیو او په حکومتوکښې چه
قوماندان د کوتوالی قو درجه د توولی مشره مقرر
دی مدعی په دغه قوماندان د کوتوالی ته وروړېږي
په واسطه د د دی سره به حقونه حاصلوی مجازات
د جنحه او جنایت پس له تمامیدو د فیصلې په واسطه
د قوماندانانو د کوتوالی سره اجراء کیږی
په هغه ځایوکښې چه قوماندان د کوتوالی له درجې
د توولی مشرنه ښکته وی. حاصلول د حقوقو او
اجرا د مجازات په واسطه د حاکمانو سره
کیږی!

شعبهٔ د مالیې

(۱):- تراوسه پوری اکثره نفری - په واسطه د قوهٔ اتباع
او خاطرداری خپل اول به ئی نائب الحکومه او حکامانو
ته عرض کولو، په نامه د مستوفیانو او دفتریانو په
حسابی کاروکښ حکمنامه حاصلوله - پس له دی
هر څه چه لپاره د اجراد کارو قانونی قاعدې
شته - نائب الحکومه، او حاکمان اول په اول کښ به
حسابیه کارو وقت نه تیره وی او په عریضو د نفرو د
د حسابیه د رعیت کښ به حکمنامه نه ورکوی
رعیت به لپاره د اجراکولو د حسابیه کارو خپلو کښ
بی له سره کړه انی سم د لاسه هغه اداره ته ورځی چه
کارئی ورپوری تعلق لری. کاتبان، سرکاتبان، مامورین
مدیران د هغه کار، حسابیه کارونه چه دوی پوری
تعلق لری په اندازه د واك خپل چه معلوم دی سم

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 25 of 48

قاعدی سَره به اجراکوی ، او پوره قروالک نه په صلاح او مشوره د مستوفی او سررشته دارانو چه د دوی کار هغو پوری تعلق لری حسابیه کارونه به اجراکوی .

(۲) :- **پُرجَلب نَامه** (تکس دغو بنسته) د ماموریتو او د هغه کسانو کښی چه د پاره د خلاصولو د حسابیه دعو مستقل کیدل نائب الحکومه او حاکمانو به د ستخط کولو ـ پس لدوی به جلب نامه د شعبه د حسابیه کښی باید د ستخط د مستوفی او د سررشته دارانو کافی و بسنده دی .

(۳) :- **پُرَبَرَاتُو** د مصارف او تنخواه او په وسیله د خزانی او کل امر او تحویلخانو کښی ، مُهر د نائب الحکومه کانو او حاکمانو کیده ـ هرکله چه علم داوستل په صحیح واله او غلطی د براتو ممکن نه وُه ، پر ته له دی چه د ماموورانو او د دفتریانو مهرونه ئی کتل او

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 26 of 48

او مهره دل به نۍ ، هیڅ سنجش او تحقیق نشوی کولا
همیشه به ؤ تونه د حاکمانو په دغه بی فائدی کارونو
برسیره په دا بانډ ی لپاره د معاومول د مصارف
او تنخواه د ټول مملکت د افغانستان "بودجهٔ یعنی
میزان د د خل او خرڅ جوړ شوی ده ، چه اندازه
د مصارف و خرڅونه او د معاشات و تنخواکان د هر
ښاخ پر هغه کښ معلوم او مشخص دی دفتریان
هم له منظوری د "بودجیٔ چه له "وزارة مالیئ نه
دوی ته خبر وو ځکه ول کیږی حال د خرڅو او تنخا
کوی - په براتو او رسیدو د خزانی او تحویلخانی
پس له دی نه مهر د نائب الحکومه او د حاکما
ضرور نه دی - بواځی مهر د مستوفی او د اعلے
سررشته دارانو بعد له دستخط او ثبت دادارو
کافی سند دی .
حسابیّه جواب وسوال چه له مرکز

د ولایتونه مامورینو سره کیدلی، نائب الحکومګانو
په اعتبار د دستخط د مستوفیانو امضا کوله همدغه
رنګه حسابیه مسئلې چه د حاکمانو او کاردارانو د
مالیئی له خوا لیږل کیدی په نامه د نائب الحکومګانو
سره به ئې لیږلې، هغوی به پس له ملاحظې او کتلو
دفتری ته ئې سپارلې - پس له دېنه جواب و
سوال او حسابیه خطونه چه له اداری د مستوفیانو
د ولایت څخه هغه محلاتو ته چه دغه ولایت پورې
تړلی دی، کیږی - په نامه د حاکمانو او کاردارانو
د مالیې لیکل، بواځې په دستخط د مستوفی سره
لیږل کیږی؛ محلی حاکمان به عیناً په ډیر سره
دغه مکتوب پس له ملاحظې نه دفتری یا کاردار
د مالیې ته سپاری او په اجرا کولو د هغه کښې
به باعث او متوجه وی - هر څو مره حسابیه خطونه
چه محلاتو څخه هغه مرکز د نائب الحکومګی ته

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 28 of 48

څای تعلق ورپوری لری، لیږلی کیږی، مامور به
مالیی او حاکمان به ئی په اتفاق سره امضا او دستخطوی
براخی په نامه د مستوفی سره به ئی لیکی او لیږی-
مضر جواب سوال او خطونه چه لرو لایتونه مرکزه وزارت لیږل کیږی
په دستخط د نائب الحکومه او مستوفی سره لیږلی شی، د غیر پیرشاد خان
شعبو کښی چه له وزارت د ولایتونو مخابره وجواب وسوال کیږی
په نامه د نائب الحکومه او د مستوفی لیکل کیږی-
نائب الحکومه پس له ملاحظی په سرسره دغه خط
لپاره د اجراء کولو مستوفی ته سپاری- جواب
وسوال د نورو شعبو او سناخو هم په دی صورت
سره اجراء کیږی!

(۵):- بعض ضروری مصارف چه تخصیصات د "بودجی" په هغه
سره کفایت و نکړی او ضرور شی- مستوفی په
اتفاق د نائب الحکومه سره وزارة مالیه او
وزارت د هغی شعبی ته د خبر ورکړی- پیله

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 29 of 48

منظوری د حضور څخه، له وزارة مالیه او مربوطه
وزارة د هغی شعبی ته خبر ورکول کیږی چه
اجراٰ ګړی ·

شق څلورم د معارف

پخوا له دینه اولیاء د طلبه په ټول کارو د معارف کښې له
جزوي ترڅکلي پوري یا وزیر یا نائب الحکومه ته ورتلل
او ځکه د دوی به لئ په نامه دلانده نی کاردارانو حاصلو
مثلاً یو سړی به عرض کوه چه شما خوی دلې یو مکتب نه بل
مکتب ته بدل شي - یا به ئي عرض کاوه چه غریب اد
بیکسیم شما خوی د لې مکتب نه معاف او خوشي سی یا
له سلوك او روش د معلم یا بی معلمانو په نسبت سره
خوی د دې ته پخپله په حضور د وزیر یا نائب الحکومه
عرض کولو - بیا به د وزارت یا ولایت له خوانه حکم
د پلټنه او د تحقیق د داسې کارو په نامه د محلي
او بعضي په نامه د سر معلم صادریدلو - په دې صورت
کښې په ترتیب او ترلي شوي، کارو د دائره د اختیارا
د مامورینو د معارف کښې یو خلل او خرابي پیښیدله

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 31 of 48

برسیره په وابانډی په عمومی تعلیمو د طالبانو
کښی هم معطلی راتلله - او په اجراکولو د ضروری
کارو کښی چه کول ئی باید په تلوار سره وی شمنله
او تذیل واقع کیدله .

پس له دی باید چه تمامی کارونه د معارف، مدیرانو
د معارف ته ورزی، یعنی هغه کارونه چه مکتبو
د ښهر پوری تعلق مدیر د ښهر ته او د (٦) کروهی
مدیر د (٦) کروهی ته - د غسی د نکه د هر شعبی،
مدیر د هغی شعبی ته ورشی - مدیر د هغی شعبی تر
هری اندازی پوری چه اختیار لری، پخپله به ئی اجرا
کوی - او تر واك پورته به، په قرار د قاعدی
نائب الحکومه او حاکمانو ته عرض کوی او سررشته
به اخلی!

* * *

شعبهٔ دِ تجارة

هَمیشه کار او وظیفه د کاردارانو دُکمرک، سم له
نظامنامی دَکمرک سَرَه ساتنه، او تړل د بند رو، او
آخستل د محصولو دی۔ په زیاتیدو او ترقّی د سوداگری
کښی به سعی او کوشش کوی۔ او په هغه فقرو کښی چه
تروالک نرلی پورته وی، نائب الحکومه ته به وَرزی۔ ۹
هغه فقرو کښی چه لایق د اطلاع او دِ دپوټ او زده
کول د سررشتی وی له مرکزنه په دستخط دِ
نائب الحکومه وزارت تجارت ته به خبر ورکوی،
سررشته او هدایت به آخلی

دِ زراعت کاره

مدیرِ زراعت همیشه په پلیتنه او لوټول دکانو
او کتودل د لویو لویو ویالو۔ او نوی ایستودل د ښکلو سعی

ادکوشش کوی - وسیلی د ترقی د کبنت وکړنی، کاردارانو
د سرکاری محکو او د هقانانو ته ورښیی - لوځول اولتیه ول
دکانو، کنودل دویالو اونوی ایښودل دتخنکلو به په اجازه
د نائب الحکومه اود حاکمانو سره کوی او هغه مبلغ چه په
بودجه کښی ورلره تعیین او معلوم شوی په اجازه دنائب
الحکومه اود حاکمانو به ئې ښندلی - علاوه پر هغه
باندی که نور څه مبلغ لپاره د هغه کارو لازم او ضرور
ولید شی په دستخط د نائب الحکومه خپل وزارت ته خبر
ورکوی او منظوری به حاصلوی !

\+ \+
\+

شعبهٔ د کوتوالی

(۱):- څوک چه لا د ینه مجازات د قباحتو حاکمانو ته اتکلی په خواهش خپل اجرا کول پس له دی په نائب الحکومگیو او حکومتیو کښ قوماندان د کوتوالی چه له غند مشره تر کندک مشره پوری مقرر دی، فیصله د "مجازات" د "قباحت" به کوی - او په هغه حکومتیو کښ چه قوماندان د کوتوالی تر تولی مشره پوری مقرر دی، تحقیقات د قباحتو به قوماندان د کوتوالی کوی حکم د مجازات به حاکم ورکوی - او په هغه ځایو کښ چه بیکته له درجی د "تولی مشر" نه منصبدار د کوتوالی موجود وی تحقیقات د "مجازات" د "قباحت" کونکی به واسطه د علاقه‌دار په مصلحت او مشوره د مجلس د علاقه‌دارے سره اجراء کیږی

(۲):- په نائب الحکومگیو او حکومتیو کښ قوماندان د کوتوالی

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 35 of 48

چه لهٔ غند مشر ته تر ټولی مشره پوری دی ابتدائی
تحقیقات د "غبن" او د "جنایت" پر کوی - په علاقدارو
او په هغه حکومتیو کښی چه منصبدار د کوتوالی بنکته
له ټولی مشرځوی دابتدائی تحقیقات به حاکمان
او علاقداران کوی، نتیجه د تحقیقات به سم له قاعدې
د نظامنامی د عمل لپه محکموته سپاری چه په دغو
محکموکښی په قرار د نظامنامی او اینبودلی قاعدې
خلاص او پاکی شی .

(۳) :- هغه کاروند چه کوتوالی کښی تحقیق لاندی راځی ،
نائب الحکومه او اعلی حاکمان په هغه وقت د
تحقیق کښی په ښه شان سره نګرانی او حاصل
د معلوماتو کولای شی - او بعض مهمه او
لوئ فقری، چه امنیت د ملک له ره سبب د خلل
وی - دوی برسره په خپله په واسطه د کوتوالی
خپلی نګرانی لاندی تحقیقات کوی .

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 36 of 48

(٤):- بخواه له دینه لپاره د حاصلولو د حقونو خاص
د نائب الحکومه له خوا محصل مقرریده او خپل وتونه
بدلی په فیصله کولو د حقوقیه دعووکښ تیره ول -
پس له دی ځخه په هغه نائب الحکومکیو او حکومتیو
کښ چه قوماندان د کوتوالی له ځند مشرتبه تر
"تولیشر" پوری مقوردی-لپاره د حاصلولو د حقوقیه
ملتمی عرض وکړی په موجب د فیصلو د علیه
محکمو، په واسطه د کوتوالیو سره محصل مقرریږی-او
په هغه ځایو کښ چه منصبداران د کوتوالی شکته
تر تولی مشرانو ځخه وی - حاکمان او علاقه دارات
به سم له شرعی فیصلی سره تحصیل د حقو کړی

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 37 of 48

شورای دولت

د نائب الحکومگیو او د حاکمانو اعضاء د مجلس د مشوری سم له اساسی نظامنامی سره - هغه فقری چه په نظر سره د خیر او د اصلاح د حال د رعیت ه نفع او بهبودی د کارو د دولت ، مناسب د رپوت او د اطلاع وکړي، نائب الحکومه او حاکمانو ته به خبر ورکوی، نائب الحکومه او حاکمان که دا فقری د دوی تر واک لاندی وی، او اجرا کول د هغو واجب کړي - هره فقره به اداری د هغی فقری ته سپاری او حکمنامه د اجرا کولو به ورکوی - او که د دوی له اختیارونه پاس وی د هغی فقری وزارت ته به رپوت او خبر ورکوی - پس له اجازه غوښتلو د مرکزنه به ئی اجراء کوی .

پُسته

وَظِیفَهٔ او کار دِ کاردارانو د پوستی او دِ
تیلیفون ، د نائب الحکومه تر حکم لاندې
همیشه د دول د تیلیفون او رسول د پوستی
دی-په صورت د غفلت و بیخبری او سُستی
د دوی کښې نائب الحکومه به بازخواست
د غفلت او دِ سُستی د دوی کوی-اجراء
کول د پوسته رسانی په صورت دِ عمومه
برابری سَرَه د دول اوجوړه ول د نوی تیلیفون
او تلغراف که ضرور شی نائب الحکومه به ئې
په اندازه دِ واك خپل سره په واسطه
د مأمور د پوستی او تیلیفون اجراء کوی-
او پاس له واك نه به وزارت داخلیه ته آچو-
پس له اجازه غوښتلو د مرکز څخه به اجراء کوی!

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 39 of 48

ادارهٔ طبیّه

مأمورین د طبیّه سَمْ له هغه قاعدو سره
چه نظامنامه د اساسی تشکیلات کښ ووښانه
بیان شوی دی ، مقرری کاروونه خپل به کوی ، نائب
الحکومه او حاکمان به همیشه باخبری او نګرانی
د کاروړ د وی کوی - چه دوا د مرضو او علاج
د نورو علتو په ښه شان سره وشی - اوله بلی خوا
پاکی او صفائی د کوڅو او بند ول د سیلبو د هغو
مرضو چه له یوه نه بل ته ورځی په قرار د تصویب
او قبلولو د طبیّه مأمورینو په واسطه د مامورینو د
کوتوالی سره کیږی - هغه ته بیرونه چه مأمور
د طبیّه ئی لپاره د دفع د متعدّی مرضو نائب الحکومه
ته وړاندی کړی ، نائب الحکومه په هر شانی
چه وی په دغه کښ به معاونت او مطابقت کوی

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 40 of 48

(مکتوب نویسان د نائب الحکومگیو او حاکمانو)

نائب الحکومگان او حاکمانو ته چه خوالـه دی نه بعضی تفتیشیه
فقری چه تر نورو ادارو پورې ئې تعلق درلوده په واسطه د خپلو
مکتوب نویسانو سره کولی پس له دینه د حکومتیو مکتوب
نویسان پوتر له هغو فقرونه چه د مدیریت د مکتوب په
نظامنامه کښی د دوی له وظیفو شمیرلی شوی دی ،
هغه فقرو کښی چه نورو دائرو پوری تعلق لری دخل او
غرض کولی نه شی .

هغه قاعدی چه په دی نظامنامه کښی په نسبت
سره وظیفوته د نائب الحکومه او د مامورینو، او گرزول د
کارو د دائرو ترلی شوی د یو ولایت ، جوړ شوی او
روښانه بیان شوی دی - بلخپله هغه قاعدی په اعلی
حکومتیو کښی هم برابریږی ، او عمل پرې
کیږی .

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 41 of 48

په اجرا کولو د حکمو د پاس فاعل وکښی نائب
الحکومه او حاکمانو او متعلقه مامورین د هغو
مکلف دی !

* * *

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 42 of 48

ضمیمهٔ د تعلیمو د پلو کارو د مامورینو

مادهٔ

(۱): هغه کسان چه په قرار د فیصلی او حجت چه
شرعی سند کیدی شی، طلب د حق په مده
د استیدُ نکو د بل ولایت لری، او حاکم
د دی ځای ته عرض وکړی - دا حاکمان
د هغو حاکمانو ته چه مدعی علیه هغه ځای
کښی استوګنه لری په خصوص د حاصلولو
د حق د عارضانو کښی خبر ورکړی چه په
قرار د سند حق د عرض کوونکو حاصل کړی
او دوی لره ئې واسته وی.

(۲): هغه ښځې چه له نه وسیله لو د نفقی له طرفه
څښتن خپل چه په علاقه د بلی حکومتی کښی
وی - حاکمانو د خپل علاقې ته عرض وکړی -
حاکمان د علاقې په باب د حاصلولو د نفقې

د دوی کښې پخپله د شوو وحاکمانو سره
کاغذ او خط یا نارې سوال وځواب کړلے
شی.. (١٨) جونا سنه (١٣٣١)

(۱)

د دې غلطنامې ترمخې هغه خايونه د دې نظامنامې د "تفريق د وظيفو" چه په چاپ کې غلط شويدي تصحيح د کړل شي

مخ	کرښه	داسې چاپ شويدي	داسې دې لوست شي	مخ	کرښه	داسې چاپ شويدي	داسې دې لوست شي
سريزه	۳	په ۲۸ د	په (۲۲) د تود	۱۰	۹	کارونې په کا	کاروی په کاټ
۱	۲	ود تولو د مامورينو	اود تولو مامورينو	۱۱	۱	شعبی	شعبو
〃	۹	پريشان او کاروته	پريشان او سرګردان کارونه	〃	۱۰	په دننه نی	دننه نی
۲	۳	کيدلی	کيدل	۱۲	٤	سره د حقوق	سره حقوقی
〃	۱۲	روسانه	روښانه	〃	〃	يانی "قباحت"	يا "قباحت"
۳	۱۵	پخپ ا	پخپله	〃	١٤	کارورد ساتنی	کارونه دساتنی
٤	۹	نقصان	د نقصان	۱۳	۷	ويز	دير
۵	۲	ورتل	ورتلل	〃	۱۰	حصولو او حقو	حصولول د حقوقو
〃	٤	له دبار	له دباره	〃	۱۵	حقوته غواړی	حقوقو ته غواړی
〃	〃	څوهر چاته	څو هر چاته	۱۷	۸	مرکزا او خپل	مرکزايه په ښهر ديس
〃	۵	دا ټری ته درتک	دا ټری ته ورتزی	۱۹	٦	متعلقه وتر	متعلقه او وترپه
〃	۸	ښاخونه	ښاخونو	〃	۱۳	لالدی	لاندی
〃	۱۳	اجوادکارو	اجراکولو د کار ته	۲۱	۲	به دير کتا	دير کتله
〃	〃	برابرابينو دلو	برابر له ابينو دلو	〃	۹	بوابرد محکمو	برابر محکمو
٦	٦	قاعلامه وجوب	قاعلامه وی جوب	۲۲	۹	هرپو محکمو	هرپولو محکمو
۷	۹	کاروود کاربردار	د کاروو د کاربردارانو	〃	۱۲	پنبی به	پښبی به
۸	۵	ماموريتو	مامورينو	۲۵	۱	به اجرا کړی	به اجرا کيږی
〃	٦	وو قتو	د وقتو	〃	۵	غونښتنه	غونښتنه
〃	۹	وا حاضرشی	حاضرشی	۲٦	۱	تحقيق قشوی	تحقيق نی شوی
〃	۱۱	لياره	لپاره	〃	۲	تاوړل	تاوړيدل
〃	۱۲	ايدل	ليدل	〃	۲	تنخانحان	تنخواګانو
〃	١٤	نائب الحکومه و اتل	نائب الحکومه و او هغوته	〃	۸	نظم منظوی	نظام منظوری
۹	۵	مابخيينين	مابخيينيين	۲۸	٤	وزارة ابيدل	وزارة ته ابيدل کيږی
〃	۷	باندی ثوی وی	باندی شوی وی	۲۹	۳	اجرای کړی	اجرائی کيږی

http://hdl.handle.net/2333.1/8gtht7bs Image 46 of 48

(۲)

ددی غلطنامی لہ مخی ھغہ غلطونہ د دے نظامنامے د "تفریق" د وظیفو چہ پہ چھاپ کښی غلط شویدی تصحیح د کړلشی۔)

مخ	کرښه	داسې چهاپ شوې	داسې دې ولوستل شي	مخ	کرښه	داسې چهاپ شوې	داسې دې ولوستل شي
۳۰	۹	ځوی دد ۀ ته	ځوی د ده ته	٤۱	۲	حاکمانو	حاکمان
۳۱	۷	تعلق ملدیر	تعلق لری مدیر	٤۲	۲	مادۀ (۱)	مادۀ (۱)
″	۸	دھر ښعبی	دھری شعبی	″	۱۲	طرفه څبنتن	طرفہ د څښتن
۳۲	۱۱	زراعت ھمیشه	زراعت د ولایاتو ھمیشه	″	۱۳	خپل	خپلی
۳۳	۸	خپل وزارۀ ته	خپل وزارۀ او وزارۀ مالیه	٤۳	۱	نورو	نورو
۳۴	۱۱	دقباحت لوتلیه پرو سطر	دقباحت کونکي حاکمانو وسیټې او یه علم او [illegible] کښې تحقیقات دنیا کوچه ده	۳۱	۳	خسنل	مخشلہ